

Pravilnik o zaštiti na radu pri utovaru i istovaru tereta

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu SRCG", br. 13/88.

I - OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom propisuju se mjere zaštite na radu za radnike koji neposredno učestvuju u vršenju utovara i istovara tereta u transportna sredstva drumskog, željezničkog, pomorskog, riječkog i vazdušnog saobraćaja.

Ovim Pravilnikom propisuju se i mjere zaštite na radu koje se primjenjuju pri utovaru i istovaru tereta u radnim prostorijama i prostorima izvan radnih prostorija.

Član 2.

Mjere zaštite na radu propisane ovim pravilnikom dužne su primjenjivati organizacije koje projektuju i izrađuju oruđa za rad za utovar i istovar tereta, kao i organizacije i poslodavci koji obavljaju poslove utovara i istovara tereta.

Član 3.

Mjere zaštite na radu propisane ovim pravilnikom dužne su primjenjivati i organizacije koje projektuju, izgrađuju i rekonstruišu investicione objekte u kojima se obavljaju poslovi utovara, uskladištenja i istovara terete.

Član 4.

Mjere zaštite na radu koje nijesu utvrđene zakonom, ovim pravilnikom, drugim pravilnicima, standardima i tehničkim normativima, dužne su osigurati organizacije i poslodavci primjenom priznatih mjera zaštite na radu.

Pri utovaru i istovaru radioaktivnih eksplozivnih, lako zapaljivih i drugih opasnih materija, primjenjuju se mjere zaštite na radu koje su utvrđene posebnim propisima.

Član 5.

Organizacija je dužna u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti na radu utvrditi vrste i obim opasnosti pri utovaru i istovaru tereta.

Na osnovu utvrđenih vrsta i obima opasnosti, organizacija je dužna izvršiti osposobljavanje radnika za rad na siguran način pri utovaru i istovaru pojedinih vrsta tereta i utvrditi lična zaštitna sredstva koja se pri obavljanju posla moraju koristiti.

Član 6.

Mjere zaštite na radu koje se odnose na:

- ispitivanje oruđa za rad s povećanim opasnostima;
- ispitivanje radne okoline;
- privremena i zajednička radilišta;
- evakuaciju i spasavanje radnika;
- prvu pomoć i medicinsku pomoć;
- zabranu pušenja i uživanja alkohola;
- isprave i evidencije;
- dužnosti organizacije prema organima nadzora i
- dužnosti i ovlašćenja radnika raspoređenih na poslove i radne zadatke s posebnim ovlašćenjima i odgovornostima i unutrašnji nadzor, utvrđuje organizacija samoupravnim opštim aktom o zaštiti na radu prema utvrđenim vrstama i opasnostima koje proizilaze iz poslova i zadataka u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti na radu.

II - MJERE ZAŠTITE NA RADU

1. Zajedničke odredbe

Član 7.

Mjere zaštite na radu propisane Pravilnikom o opštim mjerama zaštite na radu za građevinske objekte namijenjene za radne i pomoćne prostorije na odgovarajući način se primjenjuju i pri utovaru i istovaru tereta u pogledu rasporeda, širine, kvaliteta, obilježavanja, označavanja i osvjetljavanja unutrašnjih i spoljašnjih saobraćajnica,

utovarno-istovarnih površina i premoštenih prilaza, platformi, utovarno-istovarnih mostova i galerija koje se koriste za utovar i istovar tereta.

Član 8.

Prije utovara i istovara tereta moraju se prethodno pregledati mjesta rada, i otkloniti eventualni nedostaci koji bi mogli ugroziti sigurnost radnika na radu.

Član 9.

Na mjestima na kojima se obavlja utovar i istovar tereta, zabranjeno je zadržavanje osoba koje ne rade na utovaru odnosno istovaru.

Član 10.

Utovar i istovar tereta mora se obavljati u namjenskoj, neoštećenoj i za rad sigurnoj ambalaži.

Član 11.

Pri ručnom utovaru i istovaru težina tereta ne smije biti veća od 25 kg. udaljenost na koju se teret prenosi ne smije biti duža od 80 m, a visina slaganja tereta viša od 1,5 m.

Ako se teret iz stava 1. ovoga člana prenosi na površinama pod nagibom do 25 °, udaljenost na koju se teret prenosi ne smije biti duža od 50 m a dužina samog nagiba ne smije biti duža od 25 m.

Član 12.

Izuzetno ručno prenošenje tereta, može biti organizovano i tako da jedan radnik prenosi teret težine veće od 25 kg, ali ne veći od 50 kg.

Član 13.

Pri ručnom utovaru i istovaru tereta u valjkastoj ambalaži (bačve, role, bale i sl.) moraju se za utovar i istovar tereta u transportna sredstva koristiti za valjanje tereta posebno izrađene naprave koje se moraju na siguran način oslanjati na transportno sredstvo.

Ako se pod skladišta ne nalazi na istom nivou s podom transportnog sredstva, utovar i istovar tereta u valjkastoj ambalaži može se obavljati ručno samo ako teret nije teži od 200 kg. i ako je osigurana odgovarajuća kosina.

Član 14.

Utovar valjkastih tereta u transportno sredstvo i njihov istovar na utovarno-istovarne površine mora se vršiti tako, da se valjkasti tereti postavljaju vertikalno ili osiguravaju s posebno izrađenim klinovima koji sprečavaju njihovo pomicanje.

Tereti iz stava 1. ovog člana koji sadrže otrovne tečnosti moraju se postavljati tako da nalivni otvori budu odozgo i da je onemogućeno prolijevanje tečnosti.

Član 15.

Ako se utovar i istovar valjkastih tereta obavlja ručnim valjanjem tereta na kosini, radnici se moraju nalaziti s obje strane naprave koja se koristi pri takvom radu.

Pri valjanju tereta iz stava 1. ovog člana po ravnim površinama, radnici se moraju nalaziti iza tereta koji valjaju.

Član 16.

Prenošenje jetkih i nagrizaćućih tečnosti smještenih u staklenoj ili sintetičkoj ambalaži težine preko 10 kg. moraju obavljati dva radnika.

Član 17.

Prije ručnog prenošenja staklenih posuda s jetkim i nagrizaćućim tečnostima smještenih u zaštinj ambalaži, mora se utvrditi ispravnost zaštite ambalaže i njenih ručica.

Član 18.

Zabranjeno je prenošenje na leđima ili u naručju posuda s jetkim ili nagrizaćućim tečnostima.

Član 19.

Bačve, burad i sanduci s jetkim i nagrizaćućim materijalom ne smiju se prevrtati, valjati, odnosno gurati, nego samo prenositi.

Član 20.

Staklena ambalaža u kojoj se nalaze jetke i nagrizajuće tečnosti, mora biti zatvorena i zaštićena oblogom od odgovarajućeg materijala, a pri prijevozu i transportnom sredstvu mora biti osigurana od pomicanja.

Član 21.

Ako se prenošenje jetkih i nagrizajućih tečnosti obavlja u ambalaži od stakla, sintetičkog materijala i sl. ručice na takvoj ambalaži moraju svojom čvrstinom odgovarati težini tereta i biti dobro pričvršćene za ambalažu.

Prenošenje tečnosti iz stava 1. ovoga člana mora se obavljati upotrebom kolica, nosiljke i sličnih naprava.

Na sredstvima rada iz stava 2. ovog člana moraju biti predviđena ležišta obložena mekim materijalom za smještaj ambalaže.

Član 22.

Pri utovaru i uskladištenju tereta različitih vrsta, mora se teret slagati prema obliku, veličini i materijalu.

Slaganje tereta iz stava 1. ovog člana obavlja se na način da se najprije slaže teret veće težine.

Član 23.

Komadni teret mora biti stabilno složen.

Pri skidanju komadnog tereta iz složaja, mora se prethodno i u toku rada provjeravati stabilnost složaja.

Član 24.

Pri utovaru i istovaru rasutih tereta zabranjeno je teret potkopavati.

Radi sprečavanja zarušavanja, manipulisanje rasutim teretom se mora obavljati odozgo na dolje na način da se osigura prirodni nagib rasutog tereta.

Ako se manipulacija s rasutim teretom obavlja u etažama, visina etaža ne smije biti viša od 2 m.

Član 25.

Utovar, istovar i prevoz boca s plinovima pod pritiskom, mora se obavljati na sljedeći način:

- 1) boce se ne smiju baciti i valjati;
- 2) ventili punih i praznih boca moraju biti zatvoreni i zaštićeni metalnim kapama;
- 3) boce se moraju osigurati od pomicanja i međusobnog sudaranja;
- 4) pune boce moraju se transportovati u ležećem položaju, osim boca s propanom i butanom koje se moraju transportovati u stojećem položaju;
- 5) boce s plinovima pod pritiskom moraju biti zaštićene od uticaja sunčevih zraka i drugih izvora topline.

Član 26

Pri ručnom utovaru i istovaru drugih tereta (profila, cijevi, greda, trupaca tračnica i sl.) u transportna sredstva, ovlašćeni radnik koji rukovodi utovarom i istovarom tereta dužan je odrediti način utovara i istovara, obavezu korišćenja odgovarajućih pomoćnih sredstava (kosine, vodilica i dr.) i broj radnika za obavljanje tih poslova.

Član 27.

Ako se utovar i istovar tereta obavlja u grupama radnika, organizacija je dužna odrediti i ovlastiti radnika koji će koordinirati rad grupe.

Radnik iz stava 1. ovoga člana dužan je odrediti način rada, sredstva rada i izvršiti raspored radnika u grupama prema tehnologiji utovara i istovara pojedinih vrsta tereta.

Član 28.

Izuzetno tereti se mogu utovarivati, istovarivati i premještati po vodoravnoj i kosoj površini s nagibom do 15 °

pomoću cijevi, valjka, saonica, limenih postelja i sl. i to ručno, čekrkom ili motornim vozilima.

Član 29.

Mehanizovani utovar u transportno sredstvo i istovar tereta iz transportnog sredstva pomoću dizalice, prenosne trake, utovarivača ili sličnog uređaja, mora se obavljati po unaprijed utvrđenoj tehnologiji rada.

Član 30.

Visina naslaga tereta na utovarno-istovarnim površinama pri mehanizovanom utovaru i istovaru, mora biti u skladu sa tehničkim mogućnostima mehanizovanih sredstava rada.

Član 31.

Zabranjeno je pomoću dizalica i drugih mehanizovanih sredstava podizati terete zasute zemljom, pijeskom ili drugim materijalom, odnosno terete koji su ukopani, zalijepljeni, međusobno povezani i sl.

Član 32.

Zabranjen je prevoz osoba viljuškarima dizalicama, traktorima i drugim prevoznim i prijenosnim sredstvima osim osoba za koje je na tim sredstvima rada osigurano dodatno sjedište.

2. Rad s transporterima (trakasti, pružni, vijčani, pneumatski i hidraulični)

Član 33.

Transporteri s trakom, grabljama, lancima i odličnim sredstvima za prenošenje tereta, moraju se postavljati tako da s jedne njihove strane ostane slobodan prostor za prolaz, širine najmanje 1 m.

Transporteri sa trakom širine preko 800 mm moraju imati mogućnosti pristupa traci s obje strane.

Član 34.

Kod pokretnih transporterera s uređajem za mijenjanje nagiba trake, mora, postojati uređaj za osiguranje utvrđenog položaja nagiba trake u toku jedne radne operacije.

Transporter iz stava 1. ovog člana smije se premještati samo sa spuštenom trakom u krajnjem donjem položaju.

Zabranjeno je premještanje pokretnih transporterera za vrijeme rada.

Član 35.

Pri puštanju trake transporterera u pogon, nije dozvoljeno traku povlačiti ili na drugi način pomagati njeno pokretanje.

Za vrijeme rada transporterera nije dozvoljeno prisustvo radnika u zoni opasnosti, čistiti traku i valjke niti obavljati bilo kakve popravke na transporteru.

Član 36.

Uključivanje i isključivanje transporterera smije obavljati samo za to određena osoba, koja je dužna prije puštanja transporterera u rad provjeriti ispravnost transporterera i da se u zoni opasnosti ne nalaze radnici.

Član 37.

Uređaji za uključivanje i isključivanje transporterera moraju biti konstruisani i izvedeni na prikladnim mjestima tako da omogućavaju u slučaju opasnosti brzo zaustavljanje transporterera.

Član 38.

Stabilni transporteri s čeličnom konstrukcijom postavljeni na vanjskim prostorima, moraju biti zaštićeni od atmosferskog pražnjenja preko uzemljivača.

Transporteri iz stava 1. ovog člana moraju imati izvedenu vodotijesnu električnu instalaciju.

Član 39.

Ako se u procesu rada pojavljuje prašina, električna instalacija na transporterima mora biti izvedena u prahotijesnoj izvedbi.

Član 40.

Transporteri koji koriste električnu energiju, moraju imati zaštićenu metalnu konstrukciju od previsokog napona dodira.

Ako se transporteri nalaze na otvorenom prostoru, metalna konstrukcija transporterera mora biti spojena na uzemljivač gromobranske instalacije.

3. Rad s viljuškarima

Član 41.

Organizacija je dužna samoupravnim opštim aktom o zaštiti na radu utvrditi uslove u pogledu doba života, pola, stručne sposobnosti, zdravstvenog stanja i psihičke sposobnosti za vozače viljuškara.

Organizacija je dužna zavisno o tehnologiji rada izraditi poseban program za osposobljavanje vozača viljuškara na temelju utvrđenih vrsta i obima opasnosti.

Organizacija može programe osposobljavanja vozača viljuškara izraditi i izvoditi sama ili te poslove povjeriti organizacijama koje te poslove povjeriti organizacijama koje te poslove obavljaju.

Član 42.

Viljuškar se smije kretati samo po površinama čija nosivost odgovara ukupnom opterećenju viljuškara s teretom.

Član 43.

Površine po kojima se kreću viljuškari moraju biti izvedene i održavane tako, da odgovaraju tehničkim karakteristikama viljuškara i vrsta tereta koji se prenosi.

Član 44.

Vozač viljuškara dužan je upotrebljavati viljuškar prema njegovoj namjeni i na način kojima se osigurava siguran rad.

Član 45.

Organizacija je dužna onemogućiti da viljuškarima upravljaju radnici kojima oni nijesu povjereni.

Viljuškari koji se ne koriste moraju biti zaključeni, a ključevi se moraju nalaziti kod ovlašćenog radnika.

Član 46.

Teret koji se prenosi viljuškarom mora se slagati na palete ili podmetače koji omogućavaju siguran zahvat tereta viljuškom.

Pri skidanju tereta s naslage, zahvatna viljuškara ne smije se silom gurati među teret ako između redova naslaga ne postoji slobodan prostor za prolaz viljuški.

Član 47.

Teret na zahvatnoj viljuški mora biti raspoređen ravnomjerno na oba kraka viljuške i ležati oslonjen na zadnjem dijelu nosača viljuške.

Član 48.

Teret složen na viljuški ne smije zaklanjati vidik vozaču viljuškara.

Ako se prilikom prenošenja teret ne može izbjeći zaklanjanje vidika vozaču, osoba određena za to mora davati ugovorene znakove vozaču pri dizanju i prenošenju tereta.

Član 49.

Visina tereta koji se prenosi na viljušci viljuškara zavisi od karakteristika viljuškara, vrsti i obliku tereta, nagiba i stanju saobraćajnice, a mora se za pojedine terete utvrditi tako, da bude osigurana stabilnost viljuškara pri prenosu tereta.

Član 50.

Prenos tereta viljuškarom mora se obavljati sa spuštenim viljuškama koje su nagnute prema konstrukciji viljuškara.

Visina tereta iznad saobraćajnice mora biti takva da onemogućava udaranje i zapinjanje tereta o saobraćajnicu.

Član 51.

Nije dozvoljeno viljuškarom izvlačenje ili guranje tereta kao ni podizanje, spuštanje i prenošenje tereta obješenog o viljuški.

Član 52.

Organizacija je dužna u radnoj okolini u kojoj postoji opasnost od eksplozije i požara utvrditi uslove pod kojima se viljuškari smiju koristiti.

Član 53.

Ako se viljuškar koristi po nepovoljnim vremenskim prilikama u uslovima niskih temperatura, u radnoj okolini u kojoj su prisutne fizičke i hemijske štetnosti noću i u drugim sličnim okolnostima, moraju se na odgovarajući način primijeniti uslovi zaštite na radu koja su ovim pravilnikom utvrđena za traktore i utovarivače.

4. Rad s dizalicama i autodizalicama

Član 54.

Pri radu na utovaru i istovaru tereta pomoću dizalica, primjenjuju se propisane mjere zaštite na radu za odgovarajuće vrste dizalica i uslove zaštite na radu propisane ovim pravilnikom.

Dizalice iz stava 1. ovog člana smiju se koristiti samo prema namjeni i uputstvima proizvođača.

Član 55.

Sredstva za zahvaćanje tereta moraju imati oznaku o dopuštenom opterećenju.

Teret mora biti zahvaćen zahvatnim sredstvom na način da ne može doći do ispadanja ili rasipanja tereta.

Član 56.

Ako pri prenošenju tereta nastanu oštećenja na dizalici ili njenim zahvatnim sredstvima, odgovorna osoba dužna je obustaviti rad dok se ne otklone nastale promjene na sredstvima rada.

Član 57.

Ako se dizalicom prenosi teret u ambalaži, mora ambalaža biti ispravna, imati oznaku težine i sadržine, a po potrebi i podatke o veličini tereta.

Teret u ambalaži mora biti učvršćen tako da se teret ne pomiče.

Član 58.

Ako se ambalažiraju posebni tereti različitih oblika i pomaknutih težišta, organizacija koja vrši ambalažiranje dužna je označiti mjesta zahvaćanja tereta s dizalicom ili na ambalaži ugraditi elemente o koje se zahvaća teret.

Vozač tereta dužan je terete iz stava 1. ovog člana zahvaćati na predviđeni način.

Član 59.

Ovlašćeni radnik u organizaciji dužan je na osnovu propisane tehnologije rada ili pravila struke, zavisno od vrste tereta, odrediti način zahvaćanja i prenošenja tereta (užetom, mrežom, specijalnom napravom i dr.).

Član 60.

Pri prenošenju tereta u ambalaži učvršćenoj pasicama, nije dovoljno zahvaćati teret za pasice.

Pasice iz stava 1. ovog člana moraju teret obuhvaćati tako da pri prenošenju tereta ne može doći do pomicanja pasica.

Član 61.

Teret se mora zahvaćati tako da se težište tereta prenošenje tereta može se nastaviti samo ako je teret obješen na dizalici zauzeo pravilan položaj i ako se ne njiše.

Član 62.

Ako se utovar i istovar boca s plinovima pod pritiskom obavlja dizalicama, moraju se za prenos boca koristiti sanduci, odgovarajuće palete ili čelične mreže.

Član 63.

Pri utovaru i istovaru dugačkih tereta koji se slažu u naslage pomoću dizalice, mora teret na krajevima biti vezan užadima radi sprečavanja njegovog slobodnog okretanja.

Radnici koji drže krajeve užadi moraju stajati izvan manipulativnog prostora dizalice.

Član 64.

Radnici koji rade na utovaru i istovaru tereta dizalicom, moraju napustiti manipulativni prostor dizalice čim se teret podigne iznad podloge na visinu veću od 20 cm i ne smiju ulaziti u manipulativni prostor dizalice dok se teret ne spusti na visini do 10 cm iznad podloge na koju se odlaže.

Član 65.

Pri utovaru i istovaru tereta iz kamiona, vagona i drugih prevoznih sredstava, radnici se moraju odmaknuti od tereta na udaljenosti izvan zone opasnosti.

Ako se teret utovara ili istovara u blizini zida građevinskog objekta ili drugih prepreka, radnici se ne smiju nalaziti između tereta i zida odnosno drugih prepreka kako bi se onemogućilo uklještenje radnika između tereta i prepreke.

Član 66.

Pri manevrisanju autodizalicom u blizini električnih vodova pod naponom, krak autodizalice mora biti postavljen tako da je isključena mogućnost njegovog približavanja ili dodira s električnim vodovima.

Dizaličar mora biti upoznat s dozvoljenom udaljenošću kraka dizalice od električnih vodova.

5. Rad s liftovima

Član 67.

Pri korišćenju liftova primjenjuju se mjere zaštite na radu propisane Pravilnikom o tehničkim mjerama i uslovima za liftove i Pravilnikom o postupku i rokovima za vršenje povremenih pregleda i ispitivanja određenih oruđa za rad, sredstava lične zaštite na radu i radne okoline, i sadržaju, obliku i načinu izdavanja isprava i mjera zaštite na radu propisanih ovim pravilnikom.

Organizacija koja koristi lift dužna je posjedovati isprave i voditi evidencije rokova u kojima se mora izvršiti pregled ili ispitivanje lifta u skladu sa propisima o zaštiti na radu.

Član 68.

Pri utovaru tereta u lift, teret se mora ravnomjerno rasporediti po podu lifta.

Teret u kabini lifta mora biti osiguran od pomicanja i rušenja.

Član 69.

Pri utovaru i istovaru tereta zabranjeno je udaranje teretom ili vozilom o stranice kabine lifta ili njegovu konstrukciju.

Član 70.

Pri utovaru i istovaru tereta pomoću viljuškara i drugih vozila, nivoa poda lifta na spratovima i površinama s koje se utovaruje ili istovaruje teret, mora biti u istom nivou.

Ukoliko nije moguće osigurati tačnost pristajanja kabine lifta u odnosu na nivo površine s koje se utovaruje ili istovaruje teret, potrebno je razliku nivoa premostiti odgovarajućom podlogom.

Tačnosti pristajanja kabine lifta iz stava 2. ovog člana ne smije biti veća od +70 mm bez obzira na opterećenje lifta.

6. Rad s kontejnerima

Član 71.

Teret u kontejneru mora se razmjestiti tako da pritisak na pod i zidove bude što ravnomjerniji.

Teret u kontejneru mora biti osiguran od pomicanja, a između tereta i vrata kontejnera mora se ostaviti slobodan prostor od najmanje 3 cm.

Član 72.

Po završenom utovaru tereta u kontejner, mora se provjeriti da li su pravilno zatvorena vrata odnosno strane kontejnera.

Član 73.

Prije utovara kontejnera u transportno sredstvo, mora se provjeriti ispravnost kontejnera.

Ako se provjerom utvrdi da kontejner nije ispravan ili na njemu postoji oštećenja na stranicama ili vratima, ne smije se pristupiti utovaru kontejnera u transportno sredstvo.

Član 74.

Utovar i istovar kontejnera obavlja se mehanizovanim sredstvima rada namijenjenim za utovar i istovar kontejnera.

Ako se utovar i istovar kontejnera ne obavlja upotrebom sredstava rada iz stava 1. ovog člana radniku koji obavlja vezivanje kontejnera mora se osigurati siguran pristup na kontejner pomoću ljestava ili drugih pomoćnih sredstava.

7. Rad traktora s prikolicom

Član 75.

Pri utovaru i istovaru tereta u traktorske prikolice primjenjuju se mjere zaštite na radu propisane ovim pravilnikom u poglavlju "10. Utovar i istovar tereta u teretna motorna vozila".

Član 76.

Traktor s prikolicom mora se za utovar, istovar i prijevoz tereta upotrebljavati prema uputstvu proizvođača u pogledu namjene, dopuštene vučne sile traktora i dopuštene nosivosti prikolice.

Traktor s prikolicom smije se koristiti na terenu pod nagibom prema uputstvima proizvođača traktora i u zavisnosti o visini težišta tereta na prikolici.

Član 77.

Vožnja i okretanje traktora s prikolicom na terenu pod nagibom smije se obavljati samo ako su preduzete mjere da ne dođe do prevrtanja traktora ili prikolice.

Član 78.

Ako se traktor s prikolicom koristi za utovar, istovar i prevoz tereta po nepovoljnim vremenskim prilikama, mora imati ugrađenu kabinu za zaštitu vozača od vremenskih nepogoda.

Kabina iz stava 1. ovog člana mora imati ugrađena sigurnosna stakla na vjetrobranu i prozorima a vjetrobransko staklo mora imati ugrađen brisač.

Član 79.

Ako se traktor s prikolicom koristi za utovar, istovar i prevoz tereta u uslovima niskih temperatura nižih od 273 K (0 °C), kabina traktora mora imati uređaj za zagrijavanje.

Član 80.

Traktor s kabinom koja je predviđena za skidanje, mora imati uređaj za lako namještanje i skidanje kabine.

Za sigurno ulaženje i izlaženje vozača iz kabine traktora, moraju biti izvedene stepenice s rukohvatom.

Član 81.

Traktor mora imati ispravnu radnu i parkirnu kočnicu i pokazivače pravca.

Za rad noću na prednjem dijelu traktora moraju biti ugrađena dva glavna fara s oborenim i pozicionim svjetlom, a na zadnjem dijelu ugrađena poziciona i stop svjetla.

Prikolica traktora mora imati parkirnu kočnicu i pokazivače pravca i stop svijetlo, a za rad noću poziciono svijetlo.

Član 82.

Prije pokretanja traktora vozač je dužan provjeriti da se niko ne nalazi u zoni opasnosti ispred, iza ili između traktora i prikolice.

Član 83.

Vozaču traktora zabranjena je vožnja radnika na traktoru ili u prikolici ako za tu namjenu nijesu ugrađena sjedišta ili posebna mjesta za prevoz radnika koji rade na utovaru i istovaru tereta.

Član 84.

Brzina vožnje traktora s prikolicom mora biti prilagođena veličini i obliku tereta koji se prevozi i stanju primetne površine ili puta po kome se traktor kreće.

Kod vožnje traktorom nije dopušteno naglo kočenje i mijenjanje smjera vožnje.

8. Rad s utovarivačima

Član 85.

Utovarivači kao samohodni strojevi koji se kreću na točkovima ili gusjenicama, a služe za utovar rasutih i drugih tereta u prevozna sredstva, moraju se koristiti prema njihovoj namjeni i tehničkom uputstvu proizvođača a naročito u pogledu dopuštene nosivosti i dopuštenog ugla nagiba terena po kome se kreću.

Član 86.

Utovarivač mora biti tako izveden i opremljen zaštitnim napravama da pokretni, rotirajući i drugi dijelovi za vrijeme rada ne ugrožavaju rukovaoca.

Član 87.

Sjedište vozača mora biti izvedeno tako da:

- osigurava takav položaj vozača da su mu pristupačne sve komande za lako i sigurno upravljanje i nesmetan vidik na sve strane;
- onemogućiti ispadanje vozača na neravninama i pri naglom okretanju;
- omogućiti ugodan položaj tijela i podešavanje prema visini i tjelesnoj težini vozača;
- svojom konstrukcijom (tapaciranjem, ugradnjom opruga i amortizera) otklanja nepovoljno djelovanje potresa i udaraca do kojih dolazi pri radu i za vrijeme vožnje.

Član 88.

Na utovarivaču moraju biti ugrađene stepenice s rukohvatom za penjanje odnosno silaženje s upravljačkog mjesta.

Član 89.

Za zaštitu rukovaoca od vremenskih nepogoda i prašine, utovarivač mora imati kabinu iz koje je omogućena dobra vidljivost na sve strane.

Prozori na kabini moraju biti izvedeni od sigurnosnog stakla s brisačima vjetrobrana.

Utovarivač mora biti opremljen zvučnim signalom.

Ako se rad obavlja noću, utovarivač mora biti snabdijeven rasvjetnim tijelima za osvjetljivanje radnog prostora i prolaza kojima se kreće.

Član 90.

Ako se utovar i istovar tereta utovarivačem obavlja iznad glave vozača, mora utovarivač imati čvrsti pokrov iznad sjedišta vozača koji potpuno zaštićuje mjesto rukovaoca i uređaje na utovarivaču od slučajnog pada tereta.

Član 91.

Pri utovaru tereta utovarivačem, mora se za to koristiti odgovarajuće ispravno zahvatno sredstvo (kabao, grabilica i sl. u zavisnosti o vrsti tereta).

Teret se mora zahvatati i prenositi tako, da zahvaćeni teret ne pada sa zahvatnog sredstva i ne ugrožava rukovaoca utovarivača i ostale radnike na radu.

Član 92.

U manevarskom prostoru utovarivača ne smiju se nalaziti radnici ni drugo osoblje.

Član 93.

Prije početka rada s utovarivačem, rukovalac mora provjeriti ispravnost uređaja za podizanje i prenos tereta u neopterećenom stanju podizanjem i spuštanjem zahvatnog sredstva.

Početak rada s utovarivačem, rukovalac mora označiti zvučnim signalom radi upozorenja, prisutnim radnicima.

Član 94.

Za vrijeme prekida rada s utovarivačem, rukovalac mora spustiti zahvatno sredstvo (kabao, grabilicu i sl.) na zemlju, isključiti rad motora, osigurati utovarivač od pokretanja i zaključati kabinu utovarivača.

9. Utovar i istovar tereta u prevozna sredstva drumskog, željezničkog, pomorskog, riječnog i vazdušnog saobraćaja

Član 95.

Pod radom na utovaru tereta i istovaru tereta podrazumijeva se, u smislu ovoga pravilnika, ručni, polumehanizovani i mehanizovani utovar i istovar tereta u prevozna sredstva cestovnog, željezničkog, pomorskog, riječnog i vazdušnog saobraćaja (u daljem tekstu: prevozna sredstvo).

Član 96.

Prije početka utovara tereta u prevozna sredstvo i istovara tereta iz prevoznog sredstva, moraju se preduzeti sve potrebne radnje kojima se sprečava da se prevozna sredstvo pomiče s mjesta na kome je zaustavljeno odnosno privezano.

Član 97.

Prije početka utovara tereta u prevozno sredstvo i istovara tereta iz prevoznog sredstva, odgovorna osoba mora zavisno od vrste tereta preduzeti sljedeće mjere za siguran rad:

- 1) osigurati ispravnost tovarnih površina (ispravnost poda, podloge i površine, odstranjenost ostatka tereta i dijelova ambalaže i sl.);
- 2) osigurati dobru osvjetljenost radnog prostora;
- 3) osigurati dobro provjetravanje radnog prostora;
- 4) zaustaviti rad pogonskog motora prevoznih sredstava radi otklanjanja buke, vibracija i zagađenosti vazduha izduvnim gasovima;
- 5) zabraniti snabdijevanje prevoznog sredstva gorivom za vrijeme ugovora i istovara tereta;
- 6) zabraniti popravljavanje bilo kojih dijelova prevoznog sredstva za vrijeme utovara i istovara tereta, osim na brodovima gdje je taj prostor izdvojen pod površinama i prostora za utovar i istovar tereta;
- 7) provjeriti ispravnost položaja i stabilnost tereta;
- 8) spriječiti pušenje, zavarivanje i bilo koje druge radnje koje bi mogle izazvati požar ili eksploziju, ako se obavlja utovar i istovar lakozapaljivih i eksplozivnih tereta.

Član 98.

Prevozna i prenosna sredstva na pogon s unutrašnjim sagorijevanjem, ne smiju se upotrebljavati u zatvorenim vagonima i sličnim prostorima, ukoliko nije osigurano provjetravanje tih prostora.

Član 99.

Provjetravanje zatvorenih skladišta i brodskih skladišta mora se osigurati prirodnim ili vještačkim putem, tako da se postignu uslovi rada propisani mjerama zaštite na radu.

Član 100.

Prije početka utovara i istovara tereta, mora se utvrditi da nije došlo do kvarenja ili zagađenja tereta.

Nije dozvoljeno radnicima koji rade na utovaru i istovaru tereta obavljati poslove s teretom na kojemu su nastale promjene koje mogu ugrožavati život ili zdravlje radnika.

S teretom iz stava 2. ovog člana mora se postupiti na način utvrđen posebnim propisima ili prema posebnom uputstvu organizacije koje obavljaju poslove utovara i istovara tereta.

Član 101.

Upotreba mehanizovanih sredstava za utovar i istovar tereta u zatvorenim skladištima, vagonima, sanducima kamiona, brodskim skladištima i drugim transportnim sredstvima je dozvoljena samo uz uslov ako slobodan manevarski prostor omogućava nesmetanu upotrebu mehanizovanih sredstava.

Slobodnim manevarskim prostorom iz stava 1. ovoga člana smatra se prostor koji omogućava nesmetan prolaz i rad mehanizovanog sredstva.

Prolaz iz stava 1. ovog člana mora biti sa svake strane najmanje za 0,5 m širi, mjerno od bočnih rubova gabarita mehaniziranog sredstva i tereta koji se prenosi.

Član 102.

Podovi na koje se odlažu tereti moraju biti projektirani i izvedeni tako da omogućavaju sigurno nošenje tereta bez prekoračenja dozvoljenih progiba.

Ako se manipulacija tereta obavlja mehaniziranim sredstvima, podovi skladišta i transportnih sredstava na koje se odlaže teret, moraju biti izvedeni tako da osiguravaju sigurno nošenje težine tereta i mehanizovanih sredstava bez prekoračenja dozvoljenih nagiba ili propadanja poda.

Nosivost podova etažnih skladišta i brodova mora biti utvrđena, a na vidljivim mjestima mora biti označeno dopušteno opterećenje u N/m².

Član 103.

Ako stabilnost uskladištenog tereta na otvorenoj površini može biti poremećena atmosferskim uticajima, moraju se preduzeti posebne mjere sigurnosti od rušenja ili drugih promjena na odloženom teretu koje mogu ugroziti život ili zdravlje radnika.

Teret mora biti složen tako da pojedini djelovi složenog tereta ne ulaze u prostor određen za prolaz ili transport.

Član 104.

Električna instalacija na utovarno-istovarnim površinama mora biti projektovana i izvedena, tako da omogućuje nesmetanu manipulaciju teretom i upotrebu transportnih i prenosnih sredstava i da ne ugrožava osobe na radu.

Rasvjeta mora biti postavljena tako da osigurava dobru osvijetljenost radnih površina, prolaza, upozorenja, oznaka i uputstava.

Član 105.

Teret u skladištu mora biti uskladišten tako da omogućava nesmetan pristup do električnih uređaja, naprava i rasvjetnih tijela, vatrogasnih uređaja i drugih sredstava za gašenje požara.

Visina naslaga tereta mora se odrediti u zavisnosti o dopuštenoj nosivosti površine poda, vrste i čvrstoće ambalaže i ambalažnih pasica, i obliku tereta.

10. Utovar i istovar tereta u teretna motorna vozila

Član 106.

Vozači i prateće osoblje raspoređeno na vozilima za prevoz tereta, moraju ispunjavati uslove za obavljanje poslova s posebnim uslovima rada, utvrđenim propisima zaštite na radu i posebnim propisima o sigurnosti prevoza u drumskom saobraćaju.

Osoblje iz stava 1. ovog člana mora biti osposobljeno za rad na siguran način na temelju utvrđenih vrsta i opsega opasnosti koje proizilaze iz vrste tereta i namjene teretnih motornih vozila za prevoz klasičnih i specijalnih tereta.

Član 107.

Radnici koji se raspoređuju na motorna vozila radi obavljanja poslova utovara, pretovara ili istovara, moraju biti prethodno upoznati s načinom rada, opasnostima i mjerama zaštite na radu.

Pomoćni radnici, signalisti, vozači tereta i drugi koji se raspoređuju na specijalna motorna vozila, moraju biti prethodno osposobljeni za obavljanje određenog pomoćnog posla na takvim vozilima i upoznati s opasnostima i mjerama zaštite na radu.

Član 108.

Po pravilu kretanja vozila na utovarno-istovarnim površinama, prilazima takvim površinama i saobraćajnicama treba biti jednosmerno.

Ako na površinama iz stava 1. ovog člana nije moguće osigurati jednosmjerno kretanje vozila, širina saobraćaja mora biti takva da osigurava dvosmjerno kretanje vozila.

Brzina kretanja vozila na površinama iz stava 1. i 2. ovog člana ne smije biti veće od 10 km na sat, a u zatvorenim skladištima ne smije biti veća od 5 km na sat.

Član 109.

Na utovarno-istovarnim površinama, prilazima takvim površinama i saobraćaja unutar kruga organizacije, moraju biti postavljene odgovarajuće oznake i saobraćajni znakovi.

Član 110.

Ako se na utovarno-istovarnim površinama, prilazima takvim površinama i saobraćaju vozilo kreće unazad, manevar se treba obavljati uz pomoć druge osobe koja se nalazi izvan vozila i koja vozaču daje određene ugovorene znakove.

Član 111.

Na utovarno-istovarnim površinama, razmak između vozila koja stoje u koloni ne smije biti manji od 1 m, a razmak između vozila koja stoje jedno uz drugo ne smije biti manji od 1,5 m.

Član 112.

Prije početka utovara tereta u vozilo i istovara tereta iz vozila, vozač je dužan vozilo od pokretanja za vrijeme utovara ili istovara tereta.

Član 113.

Ako se teret utovara ili istovara s perona, platforme ili rampe, vozilo mora biti postavljeno neposredno do perona, platforme ili rampe u istom nivou.

Ako nije moguće osigurati uslove iz stava 1. ovog člana, onda se mora postaviti sigurno sredstvo za premoštenje razmaka i razlike u nivou.

Član 114.

Vozač teretnog vozila mora pri utovaru i istovaru tereta na vozilo osigurati da se:

- vozilo koristi samo za prevoz onih tereta koji odgovaraju tehničkim karakteristikama vozila i specifičnostima tereta;
- ne utovaruje teret čija je težina veća od dopuštene za odnosno vozilo;
- teret u sanduku rasporedi tako da ne ugrožava sigurnost vožnje;
- stranice na sanduku vozila sigurno zatvore i na odgovarajući način učvrste;
- upozore radnici koji rade na utovaru i istovaru tereta na specifičnosti vezane uz karakteristike vozila i tereta;
- stranice sanduka otvaraju na način koji osigurava siguran rad;
- teret istovara na način i po postupku propisanim za odnosnu vrstu tereta i vozila.

Član 115.

Vozač mora biti uz vozilo za vrijeme utovara i istovara tereta i davati uputstvo poslovođi transportnih radnika odnosno osobama koje vrše utovar ili istovar o načinu utovara i istovara tereta iz vozila.

Prije utovara tereta u vozilo, vozač je dužan vizuelno utvrditi ispravnost vanjskog stanja tereta i njegove ambalaže.

Vozač ne smije dopustiti utovar tereta u vozilu ako je na teretu utvrdio nedostatke koji mogu imati uticaja na sigurnost utovara, istovara i prevoza tereta.

Član 116.

Prije početka istovara tereta vozila, vozač je dužan zajedno s odgovornim transportnim radnikom utvrditi stanje tereta na vozilu, posebno na okolnost da nije došlo do pomjeranja tereta na vozilu za vrijeme prevoza koji bi mogao imati za posljedicu ugrožavanja života i zdravlja radnika za vrijeme istovara tereta.

Član 117.

Ako utovar u vozilo i istovar tereta iz vozila obavlja grupa radnika, onda se takav rad mora obavljati pod stalnim nadzorom zato određenog radnika, koji je dužan prije početka rada provjeriti ispravnost sredstava za utovar i istovar i osigurati uslove za siguran rad radnika.

Član 118.

Teret u vozilu mora biti osiguran od pomicanja za vrijeme prevoženja.

Teret na tovarnoj površini vozila mora biti postavljen ravnomjerno po cijeloj površini i mora biti složen tako, da osigurava stabilnost tereta i vozila za vrijeme prevoza.

Teret se ne smije oslanjati na kabinu vozila.

Član 119.

Ako se teret oslanja na stranice sanduka teretnog vozila, prije istovara moraju se osloboditi stranice od tereta, a tek onda se može pristupiti otvaranju sanduka.

Po pravilu, stranicu sanduka vozila moraju otvarati dva radnika, a izuzetno otvaranje sanduka može obavljati jedan radnik ako stranica to omogućava s obzirom na svoju veličinu i težinu.

Član 120.

Utovar i istovar komadnog tereta u vozilo obavlja se sa spuštenim stranicama radi sigurnije manipulacije s teretom.

Ako se utovar i istovar tereta iz stava 1. ovog člana obavlja dizalicom ili na drugi način koji osigurava siguran rad radnika, može se utovar i istovar komadnog tereta obaviti i bez spuštanja stranica.

Pri obavljanju poslova iz st. 1. i 2. ovog člana, radnici ne smiju stajati na teretu ako postoji mogućnost pomicanja tereta i pada s njega, ili ako se utovar ili istovar obavlja dizalicom pa prijete opasnost od pada tereta na radnika.

Član 121.

Vozila namjenjena za prevoz drugih tereta moraju biti za tu namjenu prilagođena i moraju biti opremljena posebnim ručicama na koje se teret može oslanjati za vrijeme prevoza.

Visina tereta na vozilima iz stava 1. člana ne smije prelaziti visinu ugrađenih ručica. Ručice moraju biti na gornjem kraju povezane lancima.

Pri prevozu tereta kraćih dužina mora se osigurati oslanjanje tereta na najmanje dvije ručice.

Pri istovremenom prevozu dužih i kraćih tereta, kraći tereti moraju biti složeni iznad dužih tereta.

Ako se za prevoz tereta iz stava 1. ovog člana koriste klasična vozila, mora se teret na vozilu osigurati lancima, čeličnim užadima ili se mora na drugi način osigurati potpuna stabilnost tereta pri prevozu.

Član 122.

Utovar tereta na prikolice zglobnih kamiona (šlepera) mora se obavljati tako, da se omogući slobodno zaokretanje vozila u odnosu na utovareni teret na prikolici.

Teret utovaren na prikolici iz stava 1. ovoga člana mora biti tako učvršćen da ne dođe do pomicanja tereta prema kabini vozila za vrijeme vožnje ili naglog kočenja vozila.

Član 123.

Vozačima specijalnih vozila koja imaju mogućnost podizanja tovarnih sanduka, košara i drugih utovarno-istovarnih uređaja, zabranjena je vožnja vozilom s podignutim utovarno-istovarnim elementima i prevoz osoba na tim elementima.

Član 124.

Kada se prevoz praškastih i rasutih tereta obavlja auto-cisternama, silosima i drugim specijalnim vozilima, članovi posade tih vozila dužni su provjeriti da li su zatvorena sva okna i ventili na takvim vozilima nakon izvršenog utovara tereta.

Član 125.

Na auto-cisternama za prevoz praškastih i rasutih tereta, zabranjeno je otvaranje okna kada se cisterna nalazi pod pritiskom.

Radnik koji je zadužen za otvaranje okna na cisternama iz stava 1. ovoga člana, dužan je provjeriti na manometru da li je pritisak vazduha cisterni i instalacijama (cijevima za transport rasutog tereta) izjednačen s atmosferskim pritiskom.

Pored radnje iz stava 1. ovoga člana radi sigurnosti, potrebno je prije otvaranja okna otvoriti odgovarajući ventil kojim se pritisak u cisterni izjednačuje s atmosferskim pritiskom.

11. Utovar i istovar tereta u vozila željezničkog prevoza

Član 126.

Pri radu na utovaru i istovaru tereta u željeznička transportna sredstva, primjenjuju se odredbe Pravilnika o zaštiti na radu na željeznicama, mjere zaštite na radu utvrđena propisima i pravilima željezničkih organizacija i mjere zaštite na radu propisana ovim pravilnikom.

Član 127.

Utovar tereta u željeznička transportna sredstva mora se obavljati po uputstvima i pod nadzorom stručne osobe koja je osposobljena za rad na siguran način na tim poslovima.

Radnik iz stava 1. ovog člana određuje način utovara tereta u željeznička transportna sredstva, vrstu priručnih sredstava i mehanizacije koje se pri utovaru mora koristiti, kao i način smještaja i učvršćavanja tereta u željeznička transportna sredstva.

Prije istovara tereta iz željezničkih transportnih sredstava, radnik iz stava 1. ovog člana, dužan je prethodno obaviti vizuelnu provjeru na koji način je teret učvršćen i da li je došlo do pomjeranja tereta za vrijeme transporta.

Član 128.

Kod zatvorenih željezničkih vagona, moraju se zatvorena vrata vagona pažljivo otvarati povlačenjem, a ne guranjem, da ne dođe do povrede radnika u slučaju da se teret za vrijeme transporta oslonio na vrata vagona.

Radnici koji obavljaju otvaranje vrata željezničkih vagona moraju stajati sa strane od otvora vrata.

Član 129.

Radnici koji obavljaju utovar i istovar tereta iz željezničkih transportnih sredstava, ne smiju se nalaziti između transportnih sredstava, između transportnih sredstava i skladišnih odnosno utovarnih rampi, niti na drugim mjestima u zonama opasnosti pri manipulaciji s teretom.

Ako se utovar i istovar tereta obavlja dizalicom, radnicima je zabranjeno zadržavanje ispod slobodno visećeg tereta na dizalici.

Član 130.

Željezničko transportno sredstvo mora se prije utovara ili istovara tereta postaviti tako da u odnosu na objekte i smještaj tereta na utovarno-istovarnim površinama ne stvara zapreke pri rukovanju s teretom.

Član 131.

Ako se manipulacija teretom obavlja u željezničkim skladištima kroz više vrata različitih širina, mora širina prolaza za manipulaciju s teretom iznositi najmanje kao što je širina otvora najširih vrata.

Član 132.

Teret koji se istovara iz željezničkih transportnih sredstava, mora se odlagati na udaljenosti najmanje 2 m od spoljašnje strane pruge kod visine slaganja tereta do visine 1,2 m.

Ako se teret iz stava 1. ovog člana slaže na visinu preko 1,2 m, mora biti udaljen od spoljašnje strane šina najmanje 2,5 m.

Član 133.

Rasuti tereti koji se istovaraju pored pruge moraju se odlagati pod prirodnim uglom nagiba za odnosnu vrstu tereta, a udaljenost od spoljašnje strane šina ne smije biti manja od 1 m.

Član 134.

Pri ručnom utovaru i istovaru željezničkih šina i drugih dugačkih profila iz otvorenih vagona, moraju se koristiti vodilice - kosine.

Za šine i profile dužine do 12 m moraju se postaviti dvije vodilice, za dužine od 12 do 18 m moraju se postaviti 3 vodilice, a preko dužine od 18 m moraju se postaviti četiri vodilice.

Vodilice se moraju postaviti na vagon tako da površina nalijeganja bude najmanje 20 sm, a na tlu moraju biti osigurane od pomicanja.

Član 135.

Poslovima utovara i istovara šina i drugih dugačkih profila iz člana 134. ovog pravilnika mora rukovati stručna osoba osposobljena za obavljanje tih poslova.

Osoba iz stava 1. ovog člana određuje način obavljanja poslova i broj radnika koji će poslove obaviti.

Član 136.

Postavljanje vagona na utovarno-istovarnim površinama obavlja se po pravilu lokomotivom, vučnim željezničkim vozilom ili pomoću traktora.

Ako se vagon zbog utovara ili istovara tereta postavlja ručno, ovim poslom mora rukovoditi stručna osoba osposobljena za obavljanje tih poslova.

Manevrisanje traktorom, drumskim vozilom, stočnom zapregom i ljudskom snagom, smije se obavljati samo ako je takvo manevrisanje posebnim uputstvom predviđeno za pojedine kolosjeke.

12. Utovar i istovar tereta u brodove i druge plovne objekte

Član 137.

S utovarom i istovarom tereta u plovni objekt smije se započeti tek nakon što je plovni objekt ispravno privezan uz obalu, i nakon što su ispravno postavljene i osigurane glavne brodske stepenice za dolaženje i silaženje radnika s plovnog objekta.

Član 138.

Utovar i istovar tereta s plovnog objekta smije se obavljati samo ako to vremenski uslovi dozvoljavaju

Član 139.

Ako se utovar i istovar tereta s plovnih objekata obavlja s dizalicama i uređajima ugrađenim na plovnom objektu, ne smije se započeti s utovarom i istovarom tereta dok se ne utvrdi da su sredstva plovnog objekta za manipulaciju s teretom ispravna, i da posjeduju odgovarajuću ispravu izdatu u rokovima propisanim posebnim propisima.

Član 140.

Za vrijeme utovara i istovara goriva u plovni objekt, ne smiju se na plovnom objektu obavljati druge radne operacije koje mogu ugroziti život i zdravlje radnika.

Prije utovara i istovara goriva u plovni objekt, moraju se cijevne instalacije za protok goriva na predviđenim mjestima galvanski povezati radi odvođenja statičkog elektriciteta.

Član 141.

Ako se utovar i istovar tereta obavlja s plovnih objekata na sidrištu, moraju biti osigurana odgovarajuća sredstva za evakuaciju i spašavanje osoba na plovnom objektu.

Član 142.

Zavisno o vrsti tereta koji se utovaruje i istovaruje u plovne objekte, moraju se preduzimati mjere protivpožarne zaštite uključujući i zabranu pušenja.

Mjere iz stava 1. ovog člana, osigurava zapovjednik plovnog objekta i osoba koja rukovodi poslovima utovara ili istovara.

Član 143.

Utovar i istovar tereta mora se obavljati tako, da se osigura ravnomjerno opterećenje plovnog objekta i onemogućiti njegovo prekomjerno nagnjanje.

Ako se utovar i istovar tereta zbog oblika i težine ne može obaviti na način propisan u stavu 1. ovog člana, mora se stabilan položaj plovnog objekta osigurati punjenjem ili pražnjenjem balastih tankova plovnog objekta.

Član 144.

Utovar tereta ili istovar tereta na plovnom objektu mora se obaviti na način da ne nastupi oštećenje tereta ili dijelova plovnog objekta.

Pri utovaru ili istovaru tereta s plovnog objekta, ne smije se manipulacija s teretom obavljati na način da se teret povlači ili gura po skladišnim ili palubnim površinama.

Dopušteno opterećenje palube, međupalublja i dna teretnih skladišta mora biti označeno u N/m^2 .

Član 145.

Teret se na plovnom objektu mora uskladištiti tako da je osigurana potpuna stabilnost plovnog objekta u toku prevoza tereta pod nepovoljnim uslovima plovidbe.

Raspored tereta u skladištima plovnih objekata u odnosu na oblik, veličinu i težinu, određuje zapovjednik plovnog objekta ili druga ovlaštena osoba.

Član 146.

Za pružanje prve pomoći i spašavanje radnika povrijeđenih u unutrašnjosti skladišta plovnog objekta, organizacija koja obavlja utovar i istovar tereta, dužna je osigurati propisani sanitetski materijal i posebna nosila namijenjena za izvlačenje povrijeđenih radnika pomoću dizalice iz skladišta plovnog objekta.

Član 147.

Plovni objekti s opasnim teretom u luci, moraju biti spremni za brzo napuštanje luke u slučaju požara na plovnom objektu ili požara u luci ili zbog drugog iznenadnog događaja koji može izazvati opasnost za plovni objekt ili objekte u luci.

Mjere iz stava 1. ovog člana osigurava zapovjednik plovnog objekta u saradnji s korisnikom luke.

Član 148.

Za vrijeme utovara i istovara tereta, ne smiju se obavljati drugi poslovi na plovnom objektu koji mogu ugroziti život i zdravlje radnika koji rade na utovaru i istovaru tereta.

Na plovnim objektima na kojima je utovaren opasan teret, ne smiju se obavljati radovi koji mogu dovesti do ugrožavanja tereta i plovnog objekta, odnosno života zdravlja radnika i članova posade plovnog objekta.

Član 149.

Istovar tereta s plovnog objekta i manipulacija s istovremenim teretom na obali, mora se obavljati na način da se onemogućí pad radnika, tereta ili transportnih sredstava u more odnosno vodu, da teret pri manipulaciji ne udari u plovni objekt privezan za obalu, i da ne dođe do povreda radnika koji poslove prihvaćanja tereta obavljaju na obali.

Sigurni uslovi rada iz stava 1. ovog člana moraju se osigurati tako, da slobodna širina pojasa između ruba obale i manipulativnog prostora s teretom na obali ne može biti manja od 1,6 m.

U pojasu iz stava 2. ovoga člana nije dopušteno odlaganje tereta ni pristup transportnih sredstvima.

Član 150.

Zbog uticaja promjene vodostaja na rijekama i plime i oseke na moru, moraju se pri utovaru i istovaru tereta preduzeti mjere kojima se osigurava sigurnost radnika na radu i plovnih objekata.

Mjere iz stava 1. ovog člana preduzimaju se naročito u vezi s izmijenjenim uslovima prevoza plovnog objekta uz obalu, prilagođavanja dizalica i drugih sredstava rada i opreme promijenjenim uslovima nivoa obale i plovnog objekta, sigurnog pristupa radnika na plovni objekt u izmijenjenim uslovima nivoa i drugim uslovima koji mogu uticati na sigurnost radnika na radu.

Član 151.

Utovar i istovar šlepova mora se obavljati na način kojim se osigurava siguran rad radnika i stabilnost plovnog objekta za cijelo vrijeme utovara i istovara tereta.

Ovlašćena osoba na plovnim objektima iz stava 1. ovoga člana dužna je odrediti način utovara i istovara tereta zavisno o vrsti i karakteristikama plovnih objekata.

Član 152.

Odredbe za utovar i istovar tereta u plovne objekte pomorskog saobraćaja na odgovarajući način se primjenjuju i na plovne objekte riječnog i jezerskog saobraćaja.

Član 153.

Zapovjednik plovnog objekta ili druga ovlaštena osoba, dužni su prekinuti utovar i istovar tereta na plovnom objektu ako se obavlja na način kojim se ugrožava sigurnost posade i plovnog objekta.

Radnik koji rukovodi poslovima utovara i istovara tereta s plovnih objekata, dužan je zabraniti rad radnicima na utovaru i istovaru tereta, ako prijete opasnost za život i zdravlje radnika i oštećenju tereta.

13. Utovar i istovar tereta u avione

Član 154.

Pri radu na utovaru i istovaru tereta u avione primjenjuju se mjere zaštite na radu propisane ovim pravilnikom, posebnim propisima i mjerama za vazdušni saobraćaj.

Član 155.

Radnici koji obavljaju poslove na aerodromu moraju se pridržavati propisa o sigurnosti vazdušnog saobraćaja i pravila propisanih Uredbom o radu na vazduhoplovnim pristaništima.

Član 156.

Pri obavljanju poslova utovara i istovara tereta na aerodromskoj platformi nije dopušteno pušenje, paljenje vatre ili rad s otvorenim plamenom i odlaganje predmeta koji mogu ugroziti sigurnost osoba i aviona.

Član 157.

Radnici koji obavljaju poslove utovara i istovara tereta na aerodromu kada se radi obavljanja poslova kreću pristanišnom platformom i drugim površinama aerodroma (PSS, rulne staze i sl.), dužni su za vrijeme obavljanja poslova nositi propisanu odjeću i obuću.

Član 158.

Utovar i istovar tereta smije se obavljati samo na aerodromskoj platformi određenoj za parkiranje aviona.

Član 159.

Utovar i istovar tereta i snabdijevanje aviona gorivom mora se obaviti prije ulaska putnika u avion ako posebnim propisom nije određeno drugačije.

Član 160.

Rad na utovaru i istovaru tereta u avione mora se obavljati pod stalnim nadzorom i rukovođenjem određenog stručnog radnika - grupovode.

Član 161.

Ukrcavanje i iskrcavanje eksploziva i ostalih opasnih materijala u avione mora se obavljati u skladu sa posebnim propisima i uz prisustvo vatrogasaca.

Član 162.

Vlasnik aviona dužan je odrediti i osposobiti za rad radnika za intervenciju u slučaju ekscenih situacija.

Radnici iz stava 1. ovog člana moraju ispunjavati posebne uslove utvrđene samoupravnim opštom aktom avioplovne organizacije za obavljanje tih poslova.

Poslove iz stava 1. ovoga člana obavljaju radnici vlasnika aviona po uputama i pod nadzorom za to određenog radnika.

Član 163.

Sredstva rada koja se koriste pri utovaru i istovaru tereta na aerodromskoj platformi i u skladištima kao što su teretna platforma, teretna i "doly" kolica, dizalice, samohodne pokretne trake, traktori za vuču, tegljači aviona, skladišni i regalni posluživači i dr. moraju se koristiti u skladu s uputstvima proizvođača, a prema samoupravnim opštem aktu organizacije koji reguliše sigurne uslove rada i način manipulisanja teretom u odnosu na specifičnosti prostora za prevoz tereta kod različitih tipova aviona, te vrste, veličine, težine i težišta tereta koji se utovaruje i istovaruje.

III - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 164.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena odredaba Pravilnika o higijensko-tehničkim zaštitnim mjerama pri lučko-transportnom radu ("Službeni list SFRJ", broj 14/64) i Pravilnika o zaštiti na radu pri utovaru tereta u teretna motorna vozila i istovaru tereta iz takvih vozila ("Službeni list SFRJ", br. 17/66), koji su preuzeti kao republički propisi na osnovu člana 64. tač. 15. i 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu ("Sl. list SRCG", br. 25/79).

Član 165.

Korisnici sredstava rada iz čl. 2. i 3. ovog pravilnika dužni su uskladiti stanje oruđa za rad i izgrađenih investicionih objekata s odredbama ovoga pravilnika u roku 2 godine od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Organizacije koje projektuju i izrađuju sredstva rada iz čl. 2. i 3. ovog pravilnika, dužne su postupiti po odredbama ovog pravilnika danom njegovog stupanja na snagu.

Član 166.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Socijalističke Republike Crne Gore".